



### Primjedbe na Studiju Glavne ocjene prihvatljivosti za ekološku mrežu za zahvat

**„Iskop i vađenje šljunka i pijeska na lokaciji nalazišta materijala u koritu rijeke Save, od rkm 489+870-491+400 i od rkm 511+600-513+150, za potrebe sanacije lijeve obale Save izgradnjom obaloutvrde na dionici od rkm 498+961 u naselju Mlaka i u rkm 521+750 u naselju Košutarica“**

#### 1) Svrha zahvata

U uvodnom dijelu Studije glavne ocjene prihvatljivosti za ekološku mrežu (u daljnjem tekstu: Studija) navodi se da je „Predmet ovoga Zahtjeva je zahvat iskopa i vadenja šljunka i pijeska na lokaciji nalazišta materijala u koritu rijeke Save, za potrebe sanacije lijeve obale Save izgradnjom obaloutvrda u naseljima Mlaka i Košutarica.<sup>1</sup>“ Pri tome se izrađivač Studije poziva na slijedeće dokumente<sup>2</sup>:

„Mišljenjem Uprave za zaštitu okoliša i održivi razvoj KLASA: 351-03/13-04/56, utvrđeno je da je za izgradnju obaloutvrde na dionici od rkm 498 + 961 do rkm 499 + 761 u naselju Mlaka proveden postupak procjene utjecaja na okoliš, odnosno da je navedeni zahvat dio cjelovitog postupka procjene utjecaja na okoliš uredjenja savskog plovnog puta i određivanja regulacijske linije Save od Račinovaca do Siska. S tim u vezi navedeno Ministarstvo izdalo je Rješenje o prihvatljivosti navedenog zahvata za okoliš (KLASA: UP/I 351-03/09-02/98, URBROJ: 531-14-1-1-02-10-42 od 03.11.2010.), kojim su propisane mjere zaštite okoliša i ekološke mreže, te program praćenja.“

Nadalje, iz Rješenja Upravnog odjela za zaštitu okoliša i prirode Sisačko-moslavačke županije od 01. kolovoza 2013. saznajemo da je Ministarstvo zaštite okoliša i prirode „ustanovilo svoju nenadležnost“, te povjerilo rješavanje ovog zahvata županijskom Upravnom tijelu Sisačko-moslavačke županije<sup>3</sup>.

Kako bi se mogla shvatiti prava svrha zahvata potrebno je pojasniti slijedeće činjenice:

Prvo, projekt „Uređenje savskog plovnog puta o određivanje regulacijske linije Save od Račinovaca do Siska“ je projekt sasvim druge pravne osobe – Agencije za vodne putove iz Vukovara (a ne Hrvatskih voda d.o.o.) koji je obuhvaćao uređenje plovnog puta na razini idejnog rješenja pri čemu točne lokacije izgradnje vodnih građevina nisu bile poznate, a uopće nije obuhvaćao zahvate iskopavanja pijeska i šljunka koji su bili sastavni dio čitavog projekta uređenja plovnog puta<sup>4</sup>. Iako je za navedeni projekt izdano rješenje o prihvatljivosti zahvata za okoliš, ono je, zbog bitnih povreda zakonskih propisa pri njegovom izdavanju, predmet sudskog spora pred Ustavnim sudom. Nadalje, studiju utjecaja na okoliš za navedeni projekt su dodatno analizirali stručnjaci Europske komisije, te su utvrdili bitne propuste u kvaliteti same studije koji su doveli do paušalnih zaključaka o nepostojanju utjecaja zahvata

<sup>1</sup> Str. 6. studije

<sup>2</sup> Str. 7. studije

<sup>3</sup> Str. 8. studije

<sup>4</sup> Primjedbe Hrvatskog društva za zaštitu ptica i prirode na studiju utjecaja na okoliš za projekt Uređenje savskog plovnog puta o određivanje regulacijske linije Save od Račinovaca do Siska, 2010.



Hrvatsko društvo za zaštitu ptica i prirode  
Croatian Society for Bird and Nature Protection  
Gundulićeva 19a; HR-31000 Osijek; [www.ptice.hr](http://www.ptice.hr)  
tel: +385 31 202 796; Mobilni: +385 95 909 87 53

---

na okoliš i prirodu. **Stoga se ovo rješenje, sve do okončanja sudskog spora ne može smatrati pravno valjanim.**

Drugo, projekt pod nazivom „Technical Assistance for rehabilitation and Improvement of the Sava River waterway, Republic of Croatia (EuropAid/127638/D7SER/HR)“ koji se sufinancira sredstvima Europske unije i koji za cilj ima izradu tehničke dokumentacije, uključujući planirane obaloutvrde kod Mlake i Košutarice, za unapređenje plovnog puta na rijeci Savi, je trenutno **pod suspenzijom i posebnom istragom nadležnih tijela**. Iz toga je razvidno da su **planirane obaloutvrde daleko od bilo kakve realizacije** (kako u planskom, tako i u izvedbenom smislu) te se objašnjenje za zahvat iskopa pijeska i šljunka „za potrebe sanacije lijeve obale Save izgradnjom obaloutvrda u naseljima Mlaka i Košutarica“ može u cijelosti ocjeniti lažnim.

Treće, Hrvatske vode su izradile projekt, a Ministarstvo zaštite okoliša i prirode je tijekom srpnja i kolovoza u proceduru stavile Studiju za provedbu Glavne ocjene prihvatljivosti za ekološku mrežu za zahvat „Uklanjanje viška riječnog nanosa u svrhu održavanja vodnog režima i plovnosti rijeke Save od rkm 310,0 do rkm 615,0 na području Sisačko-moslavačke i Brodsko-posavske županije“ pri čemu lokacije iskapanja pijeska i šljunka koje su predmet ovog zahvata nisu niti spomenute<sup>5</sup>. **Zbog bitnih povreda zakonskih propisa, nekvalitete same studije, te bitnog štetnog utjecaja na ciljeve očuvanja ekološke mreže Hrvatsko društvo za zaštitu ptica i prirode je predložilo odbacivanje izvođenja zahvata i same studije**<sup>6</sup>.

Iz gore navedenih činjenica proizlazi da Hrvatske vode nastoje parcijalnim zahvatima, koji su dio velikog projekta, omogućiti dobivanje odgovarajućih rješenja za njihovu izvedbu. Kako je planirana izgradnja obaloutvrda potpuno upitna u bliskoj budućnosti, proizlazi da je **osnovni cilj zahvata** iskopavanja šljunka i pijeska iz rijeke Save nastojanje Hrvatskih voda da omogući **dobivanje unosnih ugovora licenciranim tvrtkama za izvođenje vodograđevnih radova i daljnja komercijalna eksploatacija šljunka i pijeska** na teret poreznih obveznika Republike Hrvatske.

Pri tome je vrlo interesantna činjenica da se nadležno Ministarstvo zaštite okoliša i prirode u ovom slučaju proglašava „nenadležnim“ i tako svu odgovornost oko donošenja odluke zahvatu, uključujući kaznenu, prebacuje na teret županijskog upravnog odjela.

Ovdje treba naglasiti da će Hrvatsko društvo za zaštitu ptica i prirode u slučaju prihvaćanja ovog zahvata podnijeti kaznene prijave protiv svih odgovornih pravnih i fizičkih osoba.

Nadalje, želimo istaknuti činjenicu da se projekt izgradnje obaloutvrde kod Mlake i Košutarice sastoji od dvije vrste zahvata: iskopavanja šljunka i pijeska za potrebe izgradnje, te samu

---

<sup>5</sup> Str. 159-160. studije

<sup>6</sup> Primjedbe Hrvatskog društva za zaštitu ptica i prirode na studiju Glavne ocjene prihvatljivosti za ekološku mrežu za zahvat „Uklanjanje viška riječnog nanosa u svrhu održavanja vodnog režima i plovnosti rijeke Save od rkm 310,0 do rkm 615,0 na području Sisačko-moslavačke i Brodsko-posavske županije“, 2014.



izgradnju obaloutvrda. Stoga je ova **glavna ocjena zahvata nepotpuna jer ne obuhvaća sve planirane aktivnosti** već samo njen dio, što je dovoljan razlog za njeno odbacivanje.

## 2) Varijantna rješenja

Studija nije obradila niti jedno varijantno rješenje, tj. u studiji se tvrdi da „Kao jedno varijantno rješenje, vezano za nabavu šljunka i pijeska, koje je bilo razmatrano od strane Investitora je nabava istih materijala na tržištu, odnosno u susjednim državama<sup>7</sup>.“ Nadalje, u studiji se tvrdi da je ova varijanta odbačena zbog razloga „što bi isto poskupjelo izgradnju, a skuplje kupljeni materijal isto bi bio porijeklom iz korita rijeke Save, ali na vodnom teritoriju susjedne države, što ne umanjuje utjecaje na korito rijeke Save.“ Stoga prema autorima Studije i Investitoru „ne postoje mogućnosti korištenja šljunka za izgradnju obaloutvrde iz drugih planiranih zahvata koji uključuju vađenje šljunka, već samo na način predviđen u ovoj studiji.“

Navedene tvrdnje se u cijelosti mogu ocijeniti lažnima. Naime, potrebne količine materijala je moguće nabaviti na domaćem tržištu (bez uvoza iz susjednih zemalja) iz legalnih šljunčara, na potpuno isti način na koji stotine drugih građevinskih projekata u Hrvatskoj dolaze do materijala za gradnju. Pretpostavka da bi potrebni materijal bio iz rijeke Save je pogrešna. Međutim, u Studiji ne postoje detaljni podaci i analize o tome koliko bi nabavka materijala iz domaćih ili stranih izvora, a koji nije porijeklom iz rijeka, navodno poskupjelo projekt. Pri tome treba u obzir uzeti i činjenicu da iskopavanje šljunka i pijeska iz rijeka nije besplatno jer sa sobom nosi troškove iskopavanja materijala iz Save, a takav materijal se nabavlja kupnjom od licenciranih tvrtki za izvođenje vodograđevnih radova.

Osnovni razlog zašto u studiji ne postoje detaljne analize varijantnih rješenja leže u činjenici da Investitor još uopće nema izvedbeni projekt za navedene obaloutvrde, tako da ne zna niti njihovu lokaciju, veličinu i količinu potrebnih materijala, a bez tih osnovnih podataka ne može niti izračunati eventualno najekonomičnije rješenje.

Također je poznato da je preprodaja građevinskog pijeska i šljunka unosan biznis i leglo korupcije<sup>8</sup>, pri čemu su u nekoliko posljednjih godina nadležna tijela i pravosuđe donijeli odgovarajuće presude<sup>9,10</sup>.

S druge strane, članak 4(7) Okvirne direktive o vodama zahtjeva da se svaki projekt koji može dovesti do pogoršanja statusa vodnog dobra (što ovaj projekt ima za posljedicu) mora zadovoljiti stroge uvjete kako bi bio prihvatljiv, što uključuje i da nema značajno boljih opcija po okoliš. **Nabavka potrebnog materijala iz drugih izvora** (bez obzira na eventualno povećanu cijenu projekta) **predstavlja značajno bolju opciju za ekološku mrežu od iskopavanja šljunka i pijeska iz vodotoka.**

Sve gore navedeno predstavlja dovoljan razlog za odbacivanje studije i ovog projekta.

<sup>7</sup> Str. 64-66. studije

<sup>8</sup> <http://www.vecernji.hr/hrvatska/na-putu-od-hs-a-do-hac-a-sljunak-poskupi-45-puta-511692>

<sup>9</sup> [http://www.osijek031.com/osijek.php?topic\\_id=53120](http://www.osijek031.com/osijek.php?topic_id=53120)

<sup>10</sup> <http://www.tportal.hr/vijesti/crnakronika/352679/Dragi-Tadicu-za-vise-od-dva-milijuna-kuna-mita-rad-za-opce-dobro.html>



### 3) Kvaliteta same procjene utjecaja na ekološku mrežu

Samostalni **utjecaji zahvata tijekom i nakon izvođenja** opisani su **na teoretskoj i osnovnoškolskoj razini**, bez ikakvih konkretnih podataka koji bi se odnosili na stvarne lokacije zahvata. Tako se npr. navodi da:

*„Ostala ciljana staništa tog područja ekološke mreže HR2001311 Sava nizvodno od Hrušćice: 3150 Prirodne eutrofne vode s vegetacijom Hydrocharitium ili Magnopotamion i 3270 Rijeke s muljevitim obalama obraslim s Chenopodium rubri p.p. i Bidention p.p.) nisu evidentirana prilikom terenskog obilaska te stoga utjecaja zahvata na njih neće biti<sup>11</sup>.“*

Ovdje treba naglasiti da pojavljivanje ovih staništa izravno ovisi o vodostaju (kod srednje visokih i visokih vodostaja pogodna područja za njihov razvoj su poplavljena) te vegetacijskoj sezoni. Kako se terenski rad sastojao samo od jednog, jedinog izlaska početkom siječnja (09.01.2013) ova staništa nisu niti mogla biti opažena jer je riječ o jednogodišnjim biljkama koje se mogu vidjeti isključivo tijekom vegetacijske sezone tj. od kasnog proljeća do rane jeseni.

Utjecaji zahvata na ribe – ključnu ciljnu skupinu u vodotoku rijeke Save – su također samo općenito opisani bez ikakvih konkretnih podataka o brojnosti i rasprostranjenju vrsta na lokacijama zahvata, ili ključnim lokacijama njihova mriješćenja, hranjenja i/ili zimovanja. Pri tome mehanički dio zahvata (kopanje) u cijelosti uništava cjelokupnu površinu lokacije zahvata i dovodi do uginuća i/ili nestanka svih organizama s tog područja. Međutim, mehanički dio zahvata uzrokuje disperziju finih čestica sedimenta duž stupca vode (zamućenje) koje se strujom vode prenosi nizvodno i zahvaća znatno veće površine od same lokacije zahvata. Pri tome zamućenje i suspendirani sediment utječe na prozirnost, temperaturu, količinu kisika i druge fizikalno-kemijske parametre vode, a oni dalje utječu na sve druge žive organizme u njoj.

**Utjecaj zahvata na druge skupine vodenih organizama** (fitoplankton, zooplankton, bentos, biljke) koji su ključni u funkcioniranju riječnih ekosustava i trofičkim ciklusima, a time i na populacije ciljnih vrsta očuvanja ekološke mreže **uopće nisu spomenuti**, a kamoli da bi bili analizirani, iako Hrvatske vode posjeduju zavidnu količinu podataka nastalih redovitim mjerenjima fizikalno-kemijskih i bioloških parametara na Savi i pritocima.

Kod utjecaja zahvata na ptice uopće nisu obrađeni utjecaji na njihova gnijezdilišta, hranilišta i zimovališta na planiranim lokacijama zahvata. Utjecaji su **opisani na teoretskoj i osnovnoškolskoj razini, bez ikakvih konkretnih podataka** vezanih na lokacije zahvata. Tako npr. nije opisano da na području rijeke Save od Košutarice do Mlake (520-490 rkm) postoji 9 kolonija bregunice (*Riparia riparia*) sa 1045 parova koje se hrane u tom području upravo kukcima koji se razvijaju u vodi (npr. komarcima i drugim Dipterama)<sup>12</sup>. Jednako tako nije spomenuto da navedenom području gravitira pet parova orlova štekavaca (*Haliaeetus*

---

<sup>11</sup> Str. 145. studije

<sup>12</sup> Mikuska T. i Grlica D.I. (2013) Istraživanje bregunice (*Riparia riparia*) i kulika sljepčica (*Charadrius dubius*) na rijeci Savi od Zagreba do Stare Gradiške. Konačno izvješće. Hrvatsko društvo za zaštitu ptica i prirode, Osijek, 23 str.



*albicilla*) koji se hrane ribom i pticama močvaricama na rijeci Savi. Stoga će planirani radovi uzrokovati višemjesečno uznemiravanje i onemogućavanje redovitog hranjenja orlova, te utjecati na uspjeh gniježđenja i/ili preživljavanja.

Studija također nije odgovarajuće dopunjenja temeljem zahtjeva Državnog zavoda za zaštitu prirode, a kako je zahtijevano Zaključkom o nadopuni zahtjeva od 15. travnja 2014. godine.

Da bi se mogao točno procijeniti utjecaj planiranog zahvata na staništa i strogo zaštićene svojte, Strateška studija mora sadržavati rezultate **sustavnih i višegodišnjih (barem niz od 5 godina) istraživanja rasprostranjenosti staništa, te rasprostranjenosti i veličina populacija ugrožene flore i faune**. Navedena istraživanja moraju pokrivati sve zakonom zaštićene svojte koje se nalaze na području lokacija zahvata, te trebaju dati jasne odgovore na slijedeća pitanja:

- Koji su ključni ekološki i drugi procesi koji omogućuju razvoj postojeće biološke i krajobrazne raznolikosti na području ekološke mreže, te funkcioniranje ekoloških sustava?
- Koje svojte žive na području lokacije zahvata i koliko su njihove populacije velike (brojne)?
- Koje će svojte biti zahvaćene planiranim zahvatom i u kojoj mjeri?
- Na koji način će planirani zahvat i posljedice zahvata na vodotoku utjecati na mrijest ugroženih i rijetkih vrsta riba?
- Na koji način će planirani zahvat i posljedice zahvata na vodotoku utjecati na populacije rijetkih i ugroženih vrsta životinja koje područje koriste za odmor, ishranu i razmnožavanje?
- Na koji način će planirani zahvat i posljedice zahvata na vodotoku utjecati na rijetka i ugrožena staništa?
- Na koji način će planirani zahvat i posljedice zahvata na vodotoku utjecati na postojeće ekološke sustave utjecajnog poplavnog područja (npr. na pojave smanjenja poplava, sušenja šuma, širenja invazivnih vrsta, odvijanje prirodnih sukcesija itd.)?
- Kolika je šteta (ekonomska i ekološka) koja će nastati gubitkom zahvaćenih populacija svojti ili staništa?
- Da li je ta šteta nadoknadiva ili ne? Tko će nadoknaditi (platiti) tako stvorenu štetu?

Zahvat vađenja nanosa iz rijeke Save predstavlja aktivnost koja utječe na hidrologiju i hidromorfologiju vodotoka, kemijske i biološke parametre vodotoka, rasprostranjenost i nastanak staništa, a time i ukupno stanje vodenog ekosustava. Longitudinalna povezanost duž vodotoka podrazumjeva da aktivnosti koje se provode u uzvodnim dijelovima utječu na nizvodne parametre vodotoka, tako da zahvat bez ikakve dileme ima i svoj prekogranični utjecaj na nizvodna područja u susjednim zemljama (osobito Bosnu i Hercegovinu).

Zbog svog utjecaja na sva nizvodna područja Studija **mora detaljno opisati** sve prekogranične utjecaje na nizvodna područja susjednih zemalja, uključujući utjecaje na prirodno vrijedna područja (vidi: <http://www.savariver.com/>), povećanje opasnosti od poplava, povećanje negativnog utjecaja nastalih kao posljedica erozije dna i nedostatka sedimenta,



Hrvatsko društvo za zaštitu ptica i prirode  
Croatian Society for Bird and Nature Protection  
Gundulićeva 19a; HR-31000 Osijek; [www.ptice.hr](http://www.ptice.hr)  
tel: +385 31 202 796; Mobilni: +385 95 909 87 53

mogućnost održivog razvoja nizvodnih područja itd. Osim detaljnog opisa utjecaja potrebno je u navedenom zemljama sukladno ESPOO konvenciji provesti odgovarajuće javne rasprave.

Zbog svog utjecaja na zaštićene prirodne vrijednosti i međunarodno vrijedna prirodna područja, Studija **mora detaljno opisati i analizirati usklađenost zahvata i svih njegovih mjera i aktivnosti** sa međunarodnim konvencijama iz domene zaštite prirode. To se osobito odnosi na Konvenciju o vlažnim područjima od međunarodnog značaja, osobito kao staništa ptica močvarica (Ramsarska konvencija), Međunarodna konvenciju o zaštiti rijeke Dunav (Dunavska konvencija), Konvenciju o europskim krajobrazima, Konvenciju o biološkoj raznolikosti, te Konvenciju o zaštiti migratornih vrsta divljih životinja (Bonska konvencija).

#### *Zaključak*

Na temelju svega gore navedenog, Hrvatsko društvo za zaštitu ptica i prirode traži da se Studija za provedbu Glavne ocjene prihvatljivosti za ekološku mrežu za zahvat: „Iskop i vađenje šljunka i pijeska na lokaciji nalazišta materijala u koritu rijeke Save, od rkm 489+870-491+400 i od rkm 511+600-513+150, za potrebe sanacije lijeve obale Save izgradnjom obaloutvrde na dionici od rkm 498+961 u naselju Mlaka i u rkm 521+750 u naselju Košutarica“ Rješenjem **odbaci kao nekvalitetna, te znanstveno i stručno netočna.**

Na temelju svega gore navedenog, Hrvatsko društvo za zaštitu ptica i prirode traži da se zahvat Rješenjem **proglasi neprihvatljiv za ciljeve očuvanja ekološke mreže,** te sukladno odredbama Zakona o zaštiti prirode i Pravilnika **odbije njegovo izvođenje.**

U Osijeku, 21. listopad 2014.

Tibor Mikuska, dipl.ing. biologije-ekologije  
voditelj projekata

Hrvatsko društvo za zaštitu ptica i prirode